

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TARBIYACHILARNING RIVOJLANAYOTGAN TEXNOLOGIYALARNI KASBIY FAOLIYATDA QO'LLAY OLISH KOMPETENSIYASI SHAKLLANTIRISH

Yo'ldosheva Feruzaxon Shavkatbekovna
Andijon davlat pedagogika instituti Magistratura
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi

Annotatsiya

KIRISH: maktabgacha ta'lim tizimi har yili yangilanib, texnologiyalarning rivojlanishi bilan uzviy bog'liq bo'lgan yangi talablarni joriy etib kelmoqda. Shuningdek, pedagoglar va tarbiyachilarning zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayonida qo'llay olish kompetensiyasi ham muhim o'rin tutadi. Bu maqolada maktabgacha ta'limda tarbiyachilarning rivojlanayotgan texnologiyalarni kasbiy faoliyatda qo'llay olish kompetensiyasini shakllantirishning asosiy tamoyillari, usullari va imkoniyatlari tahlil qilinadi.

MAQSAD: maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachilarning rivojlanayotgan texnologiyalarni qo'llashdagi kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirish masalasini o'rganish

MATERIAL VA METODLAR: tarbiyachilarni kasbiy faoliyatini rivojlantiriyotganda zamonaviy texnologiyalarni qo'llash, kompetensiyani shakllantirish, axborotkommunikatsiya texnologiyalari (AKT), raqamli o'yinlar, multimedia vositalari va interaktiv ta'lim platformalarini amliyotga qo'llash orqali ta'limdagi muammolarni oldini olinadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR: raqamli texnologiyalarni qo'llashda bilim va ko'nikmalarning yetishmasligi tarbiyachilar faoliyatini cheklashi mumkin. Shu sababli, tarbiyachilarni zamonaviy raqamli vositalar va platformalar bilan tanishtirish, ulardan foydalanish bo'yicha treninglar o'tkazish zarur. Malaka oshirish kurslari va amaliy seminarlar orqali ularga texnologiyalarning ta'lim jarayonidagi roli va ahamiyatini o'rgatish lozim. Rivojlanayotgan texnologiyalarni bolalarning yosh xususiyatlariga mos tarzda qo'llash tarbiyachilar uchun muhim kompetensiyadir. Interaktiv ta'lim vositalaridan foydalanish, multimedia resurslarini qo'shish, raqamli o'yinlar va animatsiyalar bilan mashg'ulotlarni boyitish orqali bolalarning qiziqishi va faol ishtirokini ta'minlash mumkin.

XULOSA: maktabgacha ta'limda tarbiyachilarning rivojlanayotgan texnologiyalarni qo'llash kompetensiyasini shakllantirish, ularning professional faoliyatini yangi bosqichga olib chiqadi va ta'lim sifatini oshiradi. Bu jarayon nazariya va amaliyotning uyg'unligini ta'minlash, innovatsion yondashuvlarni qo'llash va muntazam malaka oshirish orqali amalga oshadi. Natijada, zamonaviy texnologiyalarni samarali qo'llay oladigan tarbiyachilar avlodiga raqamli dunyoda muvaffaqiyatli rivojlanish uchun zarur bo'lgan asosiy ko'nikmalarni beradigan mustahkam poydevor yaratadilar.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, tarbiyachi kompetensiyasi, raqamli ta'lim vositalari, raqamli platformalar, inovatsion metodlar, ta'limda texnologiyalarni qo'llash.

Zamonaviy maktabgacha ta'lim tizimi o'zgarish va yangilanish jarayonida davom etmoqda. Bugungi kunda ta'lim sohasida texnologiyalarning tezkor rivojlanishi, ta'lim jarayonida innovatsion yondoshuvlarning qo'llanilishi maktabgacha ta'limni yanada samarali qilishga imkon yaratmoqda.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), raqamli o'yinlar, multimedia vositalari, interaktiv ta'lim platformalari va boshqa rivojlanayotgan texnologiyalar maktabgacha ta'lim tizimida yangi imkoniyatlar yaratmoqda va ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilmoqda. Biroq, texnologiyalardan samarali foydalanish uchun pedagoglarning — ayniqsa, tarbiyachilarning — ushbu texnologiyalarni kasbiy faoliyatda qo'llashdagi kompetensiyalari muhim ahamiyat kasb etadi. Maktabgacha ta'limda tarbiyachilarning texnologiyalarni qo'llay olish kompetensiyasini shakllantirish, bolalar bilan ishlashda innovatsion yondoshuvlarni tatbiq etish, pedagogik faoliyatning sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Tarbiyachilarning texnologiyalarga oid bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish, ularning pedagogik yondoshuvlarini innovatsion metodlar bilan boyitish, nafaqat ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi, balki bolalarning individual rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bunday kompetensiyalarni shakllantirish, tarbiyachilarning pedagogik faoliyatida texnologiyalardan to'g'ri va samarali foydalanishni ta'minlash uchun zarur bo'lgan metodik yondoshuvlar va treninglar tizimini ishlab chiqish zarur. Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachilarning rivojlanayotgan texnologiyalarni qo'llay olish kompetensiyasini shakllantirishda bir qator muammolar mavjud. Ushbu muammolarni hal etish maktabgacha ta'limning sifatini oshirish, bolalar uchun samarali ta'lim sharoitlarini yaratish va pedagogik faoliyatni yangilashda katta ahamiyatga ega.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilarining zamonaviy texnologiyalarga bo'lgan tayyorgarlik darajasi ko'p hollarda, bir xil emas. Ayrim tarbiyachilar yangi texnologiyalarni o'rganishga va ulardan foydalanishga tayyor bo'lishsa, boshqalari ularni qo'llashda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Texnologiyalarga bo'lgan bu tayyorgarlikning farqlanishi, ta'lim sifatining notekis bo'lishiga olib kelishi mumkin. Tarbiyachilarning texnologiyalardan samarali foydalanish kompetensiyasini shakllantirish uchun malaka oshirish kurslari va treninglar yetarlicha rivojlanmaganini ko'rishimiz mumkin. Maktabgacha ta'limda tarbiyachilar uchun texnologiyalarni o'rgatadigan maxsus dasturlar, amaliy mashg'ulotlar va treninglar kamdan-kam uchraydi. Shu sababli, tarbiyachilarning texnologik bilimlarini rivojlantirishga e'tibor yetarli darajada qaratilmayapti. Yangi texnologiyalarni maktabgacha ta'lim jarayoniga integratsiya qilishda muammolar mavjud. Texnologiyalarning samarali qo'llanishi uchun nafaqat tarbiyachilarning bilim va ko'nikmalari, balki o'quv rejalari va metodik yondoshuvlar ham moslashishi kerak. Ko'p hollarda, texnologiyalarni ta'lim jarayoniga kiritish uchun zarur bo'lgan metodik ko'rsatmalar, mashg'ulotlar va usullar mavjud emas yoki juda kam rivojlangan. Shuningdek, ta'lim muassasalarining texnologik infratuzilmasi ham cheklangan, bu esa innovatsion yondoshuvlarni qo'llashni qiyinlashtiradi. Bundan tashqari ba'zi tarbiyachilar yangi texnologiyalarni qo'llashga qarshi turishadi. Ular texnologiyalarning bolalar bilan muloqotda va tarbiyaviy jarayonlarda foydali bo'lishiga shubha qiladilar. Shuningdek, texnologiyalarning bolalarning ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi haqidagi xavotirlar ham mavjud. Bunday qarshiliklar tarbiyachilarning yangi texnologiyalarni o'rganishga va ularni ta'lim jarayoniga kiritishga bo'lgan ishtiyoqini pasaytiradi. Kompetensiya tushunchasi va uning ta'limda ahamiyati Kompetensiya — bu shaxsning malaka, bilim va ko'nikmalarini amaliy faoliyatda muvaffaqiyatli amalga oshirish imkoniyatidir. Maktabgacha ta'lim jarayonida tarbiyachilarning texnologiyalarga oid kompetensiyasi, ularning ta'limda axborot texnologiyalarini samarali ishlatish qobiliyatini anglatadi.

Bugungi kunda zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayonida qo'llash tarbiyachilardan yuqori darajadagi kasbiy kompetensiyani talab qiladi. Maktabgacha ta'limda tarbiyachilarning rivojlanayotgan texnologiyalarni qo'llash qobiliyatini shakllantirishda quyidagi yo'nalishlar asosiy o'rin tutadi:

- axborot-kommunikatsion texnologiyalar (akt): kompyuterlar, planshetlar, interaktiv doskalar, multimedia dasturlarini ta'lim jarayonida qo'llash;

- internet resurslari: ta'limdagi onlayn resurslar va platformalar (masalan, ta'lim portal va videodarslar) orqali materiallar tayyorlash, o'quvchilarga onlayn yordam ko'rsatish;
- interaktiv o'qitish va o'rganish usullari: o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan, o'yinlar va simulyatsiyalarni qo'llash;
- dasturiy ta'minotlar: maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tayyorlangan o'quv dasturlari va o'yinlar;

Tarbiyachilarning texnologiya kompetensiyasini shakllantirish usullari maktabgacha ta'limda tarbiyachilarning texnologiyalarni kasbiy faoliyatda qo'llay olish kompetensiyasini shakllantirish uchun bir nechta metodologik yondashuvlar mavjud. ular:

- **o'qituvchining o'zi uchun malaka oshirish:** tarbiyachilarga zamonaviy texnologiyalarni o'rganish va ulardan foydalanish bo'yicha maxsus kurslar, seminarlar va treninglar tashkil etish;
- **amaliy mashg'ulotlar:** tarbiyachilarni texnologiyalarni qo'llashni o'rgatish uchun maxsus amaliy mashg'ulotlar va laboratoriyalar tashkil etish. bu jarayon o'qituvchining ko'nikmalarini mustahkamlashga yordam beradi;
- **integratsiya metodikasi:** texnologiyalarni boshqa o'quv predmetlari bilan integratsiya qilib, mashg'ulotlarning interaktivligini oshirish;
- **ilg'or tajribalarni o'rganish:** o'qituvchilarni innovatsionmetodlarni o'rganish va ular orqali o'quvchilarga yuqori sifatli ta'lim berishga yo'naltirish maktabgacha ta'limda texnologiyalarni qo'llashning foydalari tarbiyachilarning texnologiya kompetensiyasini oshirish, o'z navbatida, o'quv jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi. buning ba'zi asosiy foydalari;
- **ta'lim sifatining oshishi:** texnologiyalar yordamida o'quvchilar ko'proq interaktiv va qiziqarli ta'lim materiallari bilan tanishadilar, bu esa ularning bilim darajasini oshirishga yordam beradi;
- **ijodiy fikrlashni rivojlantirish:** texnologiyalar, ayniqsa o'yinlar va simulyatsiyalar orqali, bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi;
- **o'quvchilarning faolligi:** interaktiv texnologiyalar o'quvchilarni faollashtiradi, ularda o'zlashtirish va o'rganishga bo'lgan motivatsiyani kuchaytiradi tarbiyachilarning raqamli texnologiyalarni, multimedia vositalarini va onlayn ta'lim resurslarini bolalar bilan ishlashda qo'llashi juda muhim, chunki bu vositalar ta'lim

jarayonini samarali va interaktiv tarzda tashkil etishga imkon beradi. quyidagi usullar orqali tarbiyachilar raqamli texnologiyalarni bolalar bilan ishlashda qo'llashlari mumkin:

1. Multimedia vositalaridan foydalanish Video va animatsiyalar: Bolalar uchun qisqa animatsion videolar va ta'limiy filmlar yaratish yoki mavjudlarini ishlatish. Masalan, bolalar uchun axborot, rang-baranglik, sonlar yoki harflarni o'rganishdagi videolar yordamida darslarni qiziqarli va tushunarli qilish mumkin. Interaktiv o'yinlar: Darslarni o'ynash usulida tashkil etish, masalan, arifmetika, matnlarni o'qish, ranglarni tanish kabi mashqlarni interaktiv o'yinlar shaklida taqdim etish bolalar o'rganish jarayonini qiziqarli va o'rgatishning samarali usuliga aylantiradi.

2. Onlayn ta'lim resurslaridan foydalanish Onlayn Platformalar: Tadqiqotlar, bilim olish va amaliy mashqlar uchun onlayn resurslardan, masalan, interaktiv ta'lim saytlaridan foydalanish. Bu platformalarda bolalar o'z qiziqishlariga qarab turli mavzularni mustaqil o'rganishlari mumkin. Virtual sinflar va webinarlar: Onlayn darslar yoki virtual sinflarda bolalar bilan interaktiv tarzda ishlash. Misol uchun, tarbiyachilar bolalar bilan video konferensiyalar o'tkazib, masalalar va mavzularni real vaqt rejimida muhokama qilishi mumkin.

3. Raqamli o'qish materiallari E-kitoblar: Bolalar uchun raqamli kitoblar va hikoyalar, interaktiv o'qish materiallarini taqdim etish. Bu, ayniqsa, bolalar uchun o'qish qobiliyatlarini rivojlantirishda foydalidir, chunki kitoblar yengil interaktiv elementlar bilan boyitilgan bo'lishi mumkin. O'rganish App-lari: Mobil ilovalar orqali bolalarga ta'lim berish. Bunday ilovalar turli fanlar, matematikadan tortib tillar va san'atgacha bo'lgan o'quv resurslarini taqdim etadi.

4. Tarbiyachilar Uchun Treninglar Onlayn kurslar va vebinarlar: Tarbiyachilarni raqamli texnologiyalar va multimedia vositalarini samarali qo'llashni o'rgatadigan kurslar, vebinarlar va treninglar orqali rivojlantirish. Bunday tadbirlar tarbiyachilarga zamonaviy ta'lim metodlarini va vositalarini o'rgatishda yordam beradi.

5. Bolalar Uchun Ijtimoiy Tarmoqlar va Forumlar Xavfsiz Onlayn Hamjamiyatlar: Bolalarning onlayn faolliklarini kuzatib borish va xavfsiz ijtimoiy tarmoqlarda o'rganishga rag'batlantirish. Bu platformalar yordamida bolalar o'z o'rtoqlari bilan bilimlar bilan o'rtoqlashishi, fikrlar almashishi va yangi g'oyalar haqida bilib olishlari mumkin.

6. Tarbiyachilarning raqamli ko'nikmalarini rivojlantirish Tarbiyachilar turli multimedia elementlar, videolar va o'yinlar yaratish orqali dars materiallarini taqdim

etishning innovatsion usullarini o'rganishlari kerak. Shu bilan birga, tarbiyachilar bolalar uchun interaktiv va foydali bo'lgan materiallar yaratishda o'z ko'nikmalarini oshirishi lozim. Raqamli texnologiyalar, multimedia vositalari va onlayn ta'lim resurslari bolalar bilan ishlashda ta'lim sifatini oshiradi, ta'limni qiziqarli va interaktiv qilishga yordam beradi. Tarbiyachilar bu texnologiyalarni bolalarning o'rganish ehtiyojlariga mos ravishda qo'llab, raqamli ko'nikmalarni rivojlantirishda katta rol o'ynashlari lozim. Bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun tarbiyachilar doimo yangiliklardan xabardor bo'lishlari va o'z bilimlarini yangilab turishlari kerak.

Maktabgacha ta'limda raqamli texnologiyalarni qo'llash, bolalarning o'rganish ehtiyojlariga mos ravishda, ularning rivojlanishiga katta yordam beradi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun texnologiyalarni to'g'ri va samarali qo'llash o'rganish jarayonini qiziqarli, interaktiv va foydali qiladi. Bunday texnologiyalarni joriy etish, maktabgacha ta'limda bir nechta muhim maqsadlarni amalga oshirishga yordam beradi. Erta yoshdagi bolalar uchun raqamli vositalar maktabgacha yoshdagi bolalar uchun moslashtirilgan raqamli texnologiyalar, masalan, interaktiv ta'lim ilovalari, o'yinlar va multfilmlar orqali ularning o'rganish jarayonini qo'llab-quvvatlash mumkin. Bu vositalar bolalarga ranglar, shakllar, sonlar va harflarni o'rgatishda samarali yordam beradi. Bolalar o'yin orqali o'rganishadi, shuningdek, videolar va animatsiyalaryordamida yangi tushunchalarni o'zlashtiradilar. Bunday ilovalar bolalar uchun vizual va audial o'rganish imkoniyatlarini yaratadi. Shaxsiylashtirilgan o'rganish jarayoni maktabgacha yoshdagi bolalar turli rivojlanish tezliklariga ega. Raqamli texnologiyalar yordamida o'rganish jarayonini shaxsiylashtirish mumkin. Masalan, interaktiv ilovalar orqali bolalar o'z tezliklarida o'rganishi, yangi bilimlarni qabul qilish va rivojlanishi mumkin. Bolalar o'zlarining qiziqishlariga mos keladigan kontentni tanlashlari va o'rgatish jarayonida faol ishtirok etishlari mumkin. Kognitiv va motorik ko'nikmalarni rivojlantirish raqamli texnologiyalar bolalarning kognitiv (axborotni qabul qilish va qayta ishlash) va motorik (qo'l harakati va boshqaruv) ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam beradi. Masalan, ekranda turli shakllar va tasvirlarni ko'rish va ularni tegishli tarzda tanlash, tugmalarga bosish orqali motorik ko'nikmalarni rivojlantirish mumkin. Interaktiv o'yinlar va ilovalar bolalar uchun ranglar, shakllar, his-tuyg'ular va oddiy matematik tushunchalarni o'rgatishda samarali vosita bo'lishi mumkin. Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish maktabgacha ta'limda bolalarga ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish uchun onlayn resurslar, videokonferensiyalar yoki boshqa interaktiv platformalar ishlatilishi mumkin. Masalan, bolalar birgalikda virtual o'yinlar o'ynash, muammoni hal qilish yoki kichik guruhlarda ishlash orqali ijtimoiy munosabatlarni o'rganadilar. Raqamli vositalar

yordamida bolalar o'z his-tuyg'ularini ifoda etishni va boshqalarning fikrini hurmat qilishni o'rganadilar. Kreativlik va tasavvurni rivojlantirish. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun yaratuvchanlikni rivojlantiruvchi dasturlar va ilovalar yordamida ularni yangi narsalarni yaratishga undash mumkin. Masalan, raqamli rasmlar yoki musiqalarni yaratish, qo'l mehnati va raqamli dizaynni birlashtirish orqali bolalar ijodkorlik ko'nikmalarini oshirishadi. Virtual realistik o'yinlar yoki dizayn ilovalari bolalarga o'z dunyosini yaratishga va tasavvurlarini rivojlantirishga imkon beradi. Raqamli xavfsizlikni o'rgatish maktabgacha yoshdagi bolalar uchun internet xavfsizligi haqida dastlabki tushunchalarni berish muhim. Masalan, bolalar o'yinlar orqali o'zlarini internetda qanday xavfsiz tutish, shaxsiy ma'lumotlarni qanday himoya qilish haqida bilishlari mumkin. Raqamli texnologiyalar yordamida bolalarga internetdagi xavflarni tushunish va o'z harakatlarini nazorat qilish ko'nikmalarini shakllantirish kerak. Ota-onalar va tarbiyachilar bilan hamkorlik. Tarbiyachilar va o'qituvchilar ota-onalar bilan hamkorlikda bolalarga raqamli texnologiyalarni qanday xavfsiz va samarali ishlatish bo'yicha qo'llanmalar berishlari kerak. Ota-onalar bolalarining texnologiyalarni qanday ishlatishini nazorat qilish va qo'llab-quvvatlashda faol ishtirok etishlari zarur. Ota-onalar va tarbiyachilar uchun o'quv kurslari yoki treninglar orqali, bolalar bilan raqamli vositalardan foydalanishning to'g'ri usullari haqida ma'lumot berish mumkin. Ta'limda interaktiv texnologiyalardan foydalanish Virtual realnost (VR) yoki kengaytirilgan realnost (AR) texnologiyalarini maktabgacha ta'limda qo'llash, bolalarga yangi dunyoni o'rganishda yordam beradi. O'qitish metodlarini diversifikatsiya qilish tarbiyachilar maktabgacha yoshdagi bolalarni o'qitishda turli metodlardan foydalanishlari mumkin. Bunga multimedia materiallari, audiovizual vositalar, interaktiv o'yinlar va ta'lim ilovalarini qo'llash kiradi. Raqamli texnologiyalar yordamida o'quvchilarning diqqatini saqlash va o'rgatish samaradorligini oshirish mumkin. Raqamli texnologiyalarni qo'llashda bilim va ko'nikmalarning yetishmasligi tarbiyachilar faoliyatini cheklashi mumkin. Shu sababli, tarbiyachilarni zamonaviy raqamli vositalar va platformalar bilan tanishtirish, ulardan foydalanish bo'yicha treninglar o'tkazish zarur. Malaka oshirish kurslari va amaliy seminarlar orqali ularga texnologiyalarning ta'lim jarayonidagi roli va ahamiyatini o'rgatish lozim. Rivojlanayotgan texnologiyalarni bolalarning yosh xususiyatlariga mos tarzda qo'llash tarbiyachilar uchun muhim kompetensiyadir. Interaktiv ta'lim vositalaridan foydalanish, multimedia resurslarini qo'shish, raqamli o'yinlar va animatsiyalar bilan mashg'ulotlarni boyitish orqali bolalarning qiziqishi va faol ishtirokini ta'minlash mumkin. Shaxsiylashtirilgan ta'lim yondashuvini rivojlantirish uchun zamonaviy texnologiyalar yordamida har bir bolaning ehtiyojlariga mos mashg'ulotlar tashkil etish zarur.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI | СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ | REFERENCES

1. Olimov Q.T. Zamonaviy ta’lim texnologiyalari. T.; 2017
2. Mavlonov.N.Sh Raqamlashtirish muhitida maktabgacha ta’lim tashkilotlari tarbiyachilarining axborot kompetentligini rivojlantirish // falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. T. 2023..
3. Olimov Q.T., Mavlonov N.Sh. O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimini pedagog kadirilar bilan ta’minlash va ularning kompetensiyasini oshirish jarayonining rivojlanish tendensiyasi va istiqbollari. /– B. 21-23
- 4.https://plov.press/blogs/all/doshkolnik_i_tsifrovizatsiya_kak_idet_protsses_v_strane/
- 5.<https://www.unicef.org/Uzbekistan/achieving-universal-early-childhood-education>